
ŻYCIE NAUKOWE

Sprawozdania

Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. „Pamięć w pedagogice” (1–2 marca 2016, Toruń)

DOI: 10.14746/BHW.2016.34.16

Pod honorowym patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, Towarzystwa Naukowego w Toruniu i Toruńskiego Koła Towarzystwa Historii Edukacji w dniach 1–2 marca 2016 r. odbyła się konferencja naukowa pt. „Pamięć w pedagogice”. Zorganizowana została przez Katedrę Historii Myśli Pedagogicznej i Katedrę Teorii Wychowania Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu. Komitet Naukowy Konferencji reprezentowali: prof. zw. dr hab. Krzysztof Jakubiak (UG); dr hab. Wiesław Jamrożek, prof. UAM; dr hab. Piotr Petrykowski, prof. UMK; prof. zw. dr hab. Andrzej Radziwiński (UMK); prof. zw. dr hab. Bogusław Śliwerski (UŁ); prof. zw. dr hab. Władysława Szulakiewicz (UMK). Z kolei w skład Komitet Organizacyjny weszli: dr Joanna Cukras-Stelągowska, dr Joanna Falkowska, dr Dorota Grabowska-Pieńkosz oraz dr Jarosław Horowski. Warto nadmienić, że zaproszeni prelegenci reprezentowali 18 ośrodków naukowych w kraju i jeden uniwersytet zagraniczny – Papieski Uniwersytet Salezjański w Rzymie. W spotkaniu uczestniczyli także: nestor polskiej archiwistyki prof. dr hab. Andrzej Tomczak oraz ks. prof. dr hab. Jerzy Bagrowicz były Dziekan Wydziału Teologicznego UMK i wykładowca WNP, a także pracownicy Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK, doktoranci i studenci. Pierwszego i drugiego dnia odbywały się obrady plenarne, które drugiego dnia zostały dopełnione rozważaniami podjętymi w trzech sekcjach.

Podczas tych dwudniowych obrad dyskutowano nad różnymi aspektami pamięci i jego znaczenia w życiu współczesnego człowieka, uwzględniając także implikacje dla przyszłości. Prezentowane zagadnienia zostały ukazane z wielu perspektyw, m.in. pedagogicznej, historycznej, kulturowej, psychologicznej, socjologicznej czy filozoficznej. Jest to niezwykle ważne, ponieważ jak podkreślił Marcin Kula *każdy co innego oraz*

*inaczej pamięta, nawet gdy są to wspomnienia o tym samym epizodzie: każdy go inaczej przeżywał, mógł też być inaczej doń nastawiony przez wcześniejsze doświadczenia*¹.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał dr hab. Piotr Petrykowski, prof. UMK, Dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK, kierownik Katedry Teorii Wychowania. W swym przemówieniu nawiązał do historii Wydziału, wspominając jego początki, czyli Katedrę Pedagogiki, przez Instytut Pedagogiki i Psychologii, a także Instytut Pedagogiki, aż po obecną strukturę, czyli Wydział. Następnie zebranych gości powitała pomysłodawczyni i inicjatorka spotkania – prof. zw. dr hab. Władysława Szulakiewicz, kierownik Katedry Historii Myśli Pedagogicznej. W mowie powitalnej zwróciła uwagę na znaczenie kategorii pamięci w pedagogice, a także wyjaśniła na czym polega jej istota, ze wskazaniem skutków związanych z zapominaniem.

Pierwszego dnia konferencji odbyły się obrady plenarne, którym przewodniczyli dr hab. P. Petrykowski, prof. UMK oraz prof. zw. dr hab. W. Szulakiewicz. Konferencję otworzył referat prof. zw. dr. hab. Bogusława Śliwerskiego (UŁ) pt. „Pamięć społeczna a historyczna w pedagogice współczesnej”, w którym zostały przedstawione koncepcje pamięci, w szczególności pamięć społeczna. Ukazano jej wartość i znaczenie we współczesnych badaniach pedagogicznych. Uwzględniony został z jednej strony potencjał poznawczy pamięci, a z drugiej strony zagrożenia wynikające z niewłaściwego wykorzystania źródeł z przeszłości. Następnie uczestnicy wysłuchali wystąpienia prof. zw. dr. hab. Andrzeja Radziwińskiego (UMK) pt. „Pamięć i brak pamięci, czyli jak manipuluje się przeszłością i współczesnością”. Zagadnienie te zaprezentował przez ukazanie zachodzących zmian w zakresie kategorii pamięci w badaniach historycznych, odnosząc się do konkretnych wydarzeń z przeszłości. Z kolei dr hab. P. Petrykowski, prof. UMK przedstawił problematykę „Pamięci jako fundament poczucia wspólnoty i źródło sensu”. Zwrócił przede wszystkim uwagę na znaczenie nakazów pamiętania w tradycji judaistycznej. Kolejny prelegent dr hab. Bogusław Milerski, prof. ChAT wystąpienie poświęcił „Anamnetycznemu wymiarowi kształcenia humanistycznego”, ze wskazaniem okoliczności uwikłania i braku neutralności struktur związanych z tego rodzaju kształceniem.

Drugą część obrad plenarnych rozpoczęła s. dr hab. Maria Opiela z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W referacie podkreśliła znaczenie edukacji w zakresie pielęgnowania tradycji i ochrony dziedzictwa kulturowego zawartego w twórczości Edmunda Bojanowskiego. Sesję plenarną zakończyło wystąpienie prof. zw. dr hab. W. Szulakiewicz pt. „Spadek nie do odrzucenia. Pamięci mistrza poznawania przeszłości oświatowo-wychowawczej”. Uczestnicy konferencji mieli możliwość wysłuchania jej wspomnień dotyczących wybitnego historyka oświaty prof. Czesława Majorka, czyli relacji mistrz-uczeń. Przedstawiła m.in. jakim był nauczycielem, jakich miał mistrzów, w jaki sposób wypełniał obowiązki zawodowe, jak dbał o uprawianą dyscyplinę, a także jakie stawiał wymagania swoim uczniom.

Drugiego dnia konferencja rozpoczęła się od obrad plenarnych, które następnie zostały dopełnione referatami w trzech sekcjach. Sesja plenarna była prowadzona przez dr.

¹ M. Kula, *Między przeszłością a przyszłością. O pamięci, zapomnieniu i przewidywaniu*, Poznań 2004, s. 77–78.

hab. Wiesława Jamrożka, prof. UAM i prof. zw. dr hab. Władysław Szulakiewicz. Rozpoczęło ją wystąpienie dr. hab. W. Jamrożka zatytułowane „Dziedzictwo kulturowe Polaków kresowych we współczesnej edukacji”. Prelegent przedstawił sytuację Polaków na dawnych Kresach Wschodnich. Poza tym wspomniał o współcześnie podejmowanych inicjatywach społecznych w zakresie upamiętniania historii Kresów, a także potrzebie utworzenia muzeum kresowego. Z kolei dr hab. Witold Chmielewski, prof. UJK, w referacie pt. „Kwestia podtrzymania tradycji i dziedzictwa kulturowego w założeniach edukacyjnych uchodźstwa w czasie drugiej wojny światowej” podkreślił znaczenie zachowania pamięci na temat dokonań Polaków na uchodźstwie w trakcie II wojny światowej. Następnie dr hab. Joanna Król z Uniwersytetu Szczecińskiego zaprezentowała „Modelowanie zbiorowej pamięci historycznej młodego pokolenia Polski Ludowej i PRL w okresie stalinowskim 1948–1956”, podając różnorodne przykłady związane z omawianą problematyką. Tę część obrad zamykało wystąpienie dr hab. Katarzyny Dormus, prof. UP, zatytułowane „Archiwum społeczne jako źródło wiedzy o przeszłości polskiej szkoły”. Prelegentka zwróciła uwagę na specyfikę tego typu archiwów, okoliczności ich powstania, rozwój, jego zasoby, zasady udostępniania zbiorów, a także konieczność promocji tego rodzaju instytucji.

W ramach Sekcji I, kierowanej przez dr hab. Katarzynę Dormus, prof. AP i dr Joannę Falkowską, podjęto rozważania, które dotyczyły dwóch zasadniczych zagadnień. Z jednej strony skoncentrowano się na zaprezentowaniu dokonań różnych osób ze świata nauki, kultury i oświaty, w tym nauczycieli i reprezentantów różnych placówek oświatowych, aby ocalić od zapomnienia ich życie i działalność. Wątek ten został podjęty przez: dr hab. Elżbietę Magierę, prof. US, w referacie pt. „Twórcy szczecińskiej pedagogiki”, dr hab. Martę Urlińską, prof. UMK, w wystąpieniu pt. „Połączeni wspólnymi ideami. Losy uczniów i nauczycieli LO im. E. Romera w Rabce”, dr Dorotę Grabowską-Pieńkosz podczas przedstawiania „Pamiętnikarskiego obrazu nauczycieli galicyjskich”, a także dr. Ryszarda Ślęczka, który zaprezentował „Wspomnienia dyrektorów i nauczycieli o krakowskich szkołach zawodowych”. Z kolei drugi nurt dyskusji dotyczył polskiego dziedzictwa pedagogicznego zachowanego w różnych źródłach historycznych. Zagadnienie to pojawiło się w wystąpieniach: dr hab. Agnieszki Wałęgi, prof. UMK, pt. „Szkoła” wobec pytań o dziedzictwo polskiej teorii i praktyki pedagogicznej”, dr Anny Królikowskiej pt. „Pamięć szkoły w czasopiśmie chyrowskich”, a także dr Joanny Falkowskiej prezentującej „Dziedzictwo pedagogiczne polskich autorek drugiej połowy XIX wieku”.

W Sekcji II, kierowanej przez s. dr hab. Marię Opiełę i o. dr. Andrzeja Pawła Biesia, zaprezentowano dziewięć referatów, których tematyka dotyczyła m.in. instytucji i osób (nauczycieli, wychowawców) odpowiedzialnych za pielęgnowanie pamięci historycznej, a także znaczenia pamięci w zakresie kształtowania tożsamości jednostkowej i zbiorowej. Problematyka ta znalazła odzwierciedlenie w wystąpieniach następujących uczonych: o. dr Andrzeja Pawła Biesia (AIK, Kraków), który przedstawił referat zatytułowany „Pamięć o nauczycielach, wychowawcach i formatorach w nekrologach zakonnych z końca XVIII i początku XIX wieku”, s. dr Agnieszki Skrzypek (KUL) podejmującej kwestię „Pamięci o dziedzictwie pierwszych pokoleń służebniczek źródłem kształtowa-

nia tożsamości Zgromadzenia Służebniczek Dębickich”, ks. dr. Mirosława Wierzbickiego (UPS, Rzym), który zaprezentował „Zasłużonych dla salezjańskich ośrodków wychowawczych. Przykład „Dому Młodzieży” w Trzcińcu”, a także dr. hab. Piotra Gołdyna prezentującego „Przejawy komemoracji nauczycieli na przykładzie Wielkopolski Wschodniej”. Natomiast rozważania na temat „Szkolnych Izb Pamięci Narodowej na Warmii i Mazurach jako miejsc podtrzymywania tradycji i ochrony dziedzictwa kulturowego” podjęły dr Maria Radziszewska i dr Anita Suchowiecka (UWM). Z kolei dr hab. Justyna Gulczyńska (UAM) przybliżyła problematykę „Wiary katolickiej w świadomości polskiej młodzieży szkolnej lat 80. – kontekst tożsamościowy”. Natomiast zagadnienie dotyczące kształtowania i poszukiwania własnej tożsamości stała się przedmiotem dociekań podjętych przez następujących prelegentów: dr Barbarę Surmę (AIK, Kraków), która zwróciła uwagę na kwestię „Pamięci i narracji w kształtowaniu tożsamości kulturowej w pedagogice Marii Montessori”, dr Beatę Topij-Stempińską (AIK, Kraków) w wystąpieniu nt. „Pamięci rodzinnej. W poszukiwaniu tożsamości”, a także dr. Pawła Śpice (UG), który zdecydował się przedstawić „Rolę pamięci rodzinnej w procesie kształtowania własnej tożsamości – doświadczenie autobiograficzne”.

Wiele interesujących tematów zaprezentowano również w Sekcji III, której przewodniczyły dr hab. Edyta Wolter, prof. UKSW oraz dr Joanna Cukras-Stelągowska. Prowadzony dyskurs dotyczył edukacyjnego wymiaru pamięci, ze szczególnym zwróceniem uwagi na: treści, formy i zasady kształtowania pamięci oraz tzw. wychowanie do pamięci. Tego rodzaju problematyka była przedmiotem rozważań, m.in.: dr. Jana Rysia (UP) prezentującego „Rolę tradycji w wychowaniu żołnierskim w XVI–XVII wieku”, dr hab. Kazimierzy Jaworskiej (PWSZ, Legnica) rozprawiającej na temat „Dziedzictwa Piastów Śląskich w świadomości uczniów pierwszego powojennego liceum ogólnokształcących w Legnicy”, dr hab. Edyty Wolter, prof. UKSW, która przybliżyła tematykę „Pamięci historycznej jako podstawie świadomości ekologicznej w XXI wieku”, dr Katarzyny Kochan (UZ) prezentującej zagadnienie „Edukacji domowej w Polsce – tradycje i współczesność”, a także dr Anety Bołdyrew (UŁ), która zwróciła uwagę na kwestie „Pamięci o dziejach małej ojczyzny”, uwzględniając jej edukacyjne i wychowawcze walory. Natomiast kolejni prelegenci przedstawili ważne wartości i kategorie w procesie wychowania do pamięci. Wśród nich należy wymienić: dr. hab. Jerzego Kochanowicza, prof. DSW, który zaprezentował „Edukacyjne aspekty pamięci o Sprawiedliwych wśród Narodów Świata”, dr Joannę Cukras-Stelągowską (UMK), która w swym wystąpieniu zwróciła uwagę na kwestię „Świata wartości żydowskich w przekazie międzypokoleniowym” oraz dr. Jarosława Horowskiego (UMK) prezentującego problematykę „Pamięci jako fundamentu roztropności”.

Ostatnim punktem konferencji było zaprezentowanie sprawozdań z rozważań podjętych w sekcjach, których dokonali ich przewodniczący: dr hab. Katarzyna Dormus, prof. AP, o. dr Andrzej Paweł Bieś oraz dr hab. Edyta Wolter, prof. UKSW. Po wysłuchaniu słów podsumowujących pracę trzech sekcji, nastąpiło uroczyste pożegnanie uczestników konferencji przez prof. zw. dr hab. W. Szulakiewicz oraz dr. hab. P. Petrykowskiego. Mimo wielu znaczących głosów, które pojawiły się podczas konferencji naukowej pt. „Pamięć w pedagogice”, problematyka ta pozostaje wciąż aktualna i otwarta na podejmo-

wanie kolejnych rozważań w tym zakresie i niezwykle ważna zarówno dla współczesnych, jak i przyszłych pokoleń.

Dr Dorota Grabowska-Pieńkosz
Katedra Historii Myśli Pedagogicznej
Wydział Nauk Pedagogicznych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Konferencja naukowa
„Historia wychowania na przełomie XX i XXI wieku.
Kontynuacje i nowe wyzwania”, Kielce 7–8 marca 2016 r.

DOI: 10.14746/BHW.2016.34.17

W dniach 07.03.–08.03.2016 roku odbyła się w Kielcach ogólnopolska konferencja naukowa na temat: „Historia wychowania na przełomie XX i XXI wieku. Kontynuacje i nowe wyzwania”. Obrady przebiegały pod honorowym patronatem Zespołu Historii Wychowania Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, a organizatorami konferencji byli: Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (UJK) i Muzeum Narodowe w Kielcach. Inicjatorką spotkania i przewodniczącą komitetu organizacyjnego była dr Teresa Gumuła z Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego UJK. W konferencji uczestniczyli naukowcy zajmujący się problematyką historii oświaty i wychowania oraz edukacją akademicką kandydatów na nauczycieli, a także przedstawiciele studentów, dyplomantów i członków studenckiego koła naukowego „Paradygmat”.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonali: Prezes KTN – prof. dr hab. Marek Józwiak, Honorowy Przewodniczący komitetu naukowego – prof. dr hab. Adam Massalski oraz Dyrektor Muzeum Narodowego w Kielcach – dr hab. Robert Kotowski. Dwudniowe obrady odbywały się w siedzibie Muzeum Dialogu Kultur w Kielcach. Honorowym Gościem konferencji była Pani prof. dr hab. Kalina Bartnicka z Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

W pierwszym dniu obrad moderatorami sesji naukowej byli prof. Uniwersytetu Łódzkiego dr hab. Grzegorz Michalski oraz prof. UJK dr hab. Bożena Zawadzka. W sesji pierwszej wygłoszono następujące referaty: „Tradycje związków historii wychowania z pedagogiką” (z upoważnienia nieobecnego prof. dr hab. Krzysztofa Jakubiaka z Uniwersytetu Gdańskiego dr Teresa Gumuła przedstawiła główne tezy tego wystąpienia); „Kierunki badań i osiągnięcia naukowe Eugenii Podgórskiej (1914–2006) w dziedzinie historii wychowania” – przedstawił prof. UŁ dr hab. Grzegorz Michalski; „Główne ob-